
Bevoegd leraarschap in het PO en VO

1 november 2024

Inleiding

- Het lerarentekort is een maatschappelijk probleem, dat veel aandacht krijgt en verdient. Zo is er een webpagina opgezet door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (“**OCW**”), gewijd aan dit probleem. Het lerarentekort manifesteert zich in het hele land en is zeker urgent in de zogenaamde G5, de vijf grootste gemeentes, waaronder Den Haag.
- Het leeuwendeel van het tekort is zogeheten ‘verdekt’, waarvan sprake is wanneer scholen in plaats van een bevoegde leraar een andere – meer of minder ervaren – persoon en soms (nog) onbevoegde of (tijdelijk) benoembare leraar inzetten, of wanneer groepen uit nood worden samengevoegd.
- Op tal van plekken in Nederland en vanuit verschillende kanten en expertises wordt – al in grote samenwerking – keihard gewerkt aan verbeteringen en oplossingen. Ook hoger onderwijsinstellingen (pabo’s) zijn bezig met een herijking van het opleidingsaanbod en functiedifferentiatie in het onderwijs.
- Zoals ook in andere transities zichtbaar en succesvol, stellen wij ons voor dat samenwerking hier de sleutel zal zijn. De samenwerking zal moeten uitgaan van kracht: iedere partner focust zich op zijn aandeel in het geheel, streeft daarin naar excellentie, zodat eenieder vanuit kracht en toegevoegde waarde een bijdrage levert. Een inclusieve samenwerking, waarin zowel hoger onderwijsinstellingen als niet-hoger onderwijsinstellingen, zoals EVC-aanbieders, een betekenisvolle rol hebben. Alleen samen zullen we deze opgave het hoofd kunnen bieden, waarbij cruciaal is dat alle inspanningen steeds zijn gericht op de (eind)gebruiker, te weten de leraar in spé; die moet worden begeleid en ondersteund. Alleen dan zal een aanpak succesvol zijn.

Inleiding

-
- Vanuit de overheid is er met de beste intentie een hoeveelheid aan wet- en regelgeving ontwikkeld om het lerarentekort aan te pakken. Helaas valt de eenvoud daarmee weg en de meest basale onderwerpen worden ingewikkeld. Vragen als: wie is er bevoegd om les te geven? Wie is bekwaam en hoe verhoudt dit zich tot bevoegdheid? Wie is geschikt en hoe verhoudt dit zich tot bevoegdheid en bekwaamheid? Wie bepaalt dat? Wat was de bedoeling van de overheid? Een deel van het antwoord op het lerarentekort zit hem er ook in om op deze vragen helder antwoord te geven en de wegen naar bevoegd leraarschap in kaart te brengen, zodat reeds bestaande mogelijkheden volledig kunnen worden benut en stappen naar toekomstige mogelijkheden, eventueel na tussenkomst van de wetgever, in kaart kunnen worden gebracht.
 - In deze slides hebben wij de juridische basis van het bevoegd leraarschap in kaart gebracht teneinde een aanvullende, mogelijke route c.q. pilot te kunnen aanreiken die kan bijdragen aan een oplossing voor het lerarentekort. Enerzijds door de instroom te vergroten, anderzijds door de uitstroom verder in te perken. Hierbij redeneren we steeds vanuit het uitgangspunt dat het (uiteeraard) belangrijk is dat er steeds voldoende (tijdelijke) bevoegde leraren zijn, komen en blijven. Naast de kwantiteit moet echter ook de kwaliteit gewaarborgd worden. Doel is het verkennen van de mogelijkheden rondom bevoegdheid in het onderwijs op basis van de huidige wettelijke kaders, met als overkoepelend speerpunt de duurzame inzet van nieuwe leraren.

PO: wanneer is iemand bevoegd om schoolonderwijs te geven?

Optie 1

- **Bekwaam**
- Bekwaamheidsonderzoek: strekt ertoe vast te stellen of de leraar voldoet aan de bekwaamheidseisen. Deze zijn gericht op het handelen in het onderwijsleerproces, het algemeen professioneel handelen en het werken binnen een onderwijsorganisatie. Zij omvatten in elk geval eisen ten aanzien van:
 - a) pedagogisch-didactische kennis, inzicht en vaardigheden; en
 - b) vakbekwaamheid.
- Getuigschrift* afgegeven krachtens de WHW, waaruit volgt dat aan de bekwaamheidseisen wordt voldaan.
- *Duur: onbepaald*

Optie 2

- **Migrerende beroepsbeoefenaars**
- *Optie 2a*: erkenning van EU-beroepskwalificaties, verleend ten aanzien van het onderwijs dat betrokkene zal geven.
- *Optie 2b*: verlening bevoegdheid aan personen die in het bezit zijn van een buiten de EER/Zwitserland behaald bewijsstuk waarmee de bekwaamheid wordt aangetoond.
- De erkenning voor het in het buitenland behaalde diploma kan online worden aangevraagd. Hier worden ook de aanvullende eisen vermeld. Indien aan de aanvullende eisen is voldaan, is sprake van bevoegdheid.
- *Duur: onbepaald of tijdelijk (minder vereisten)*

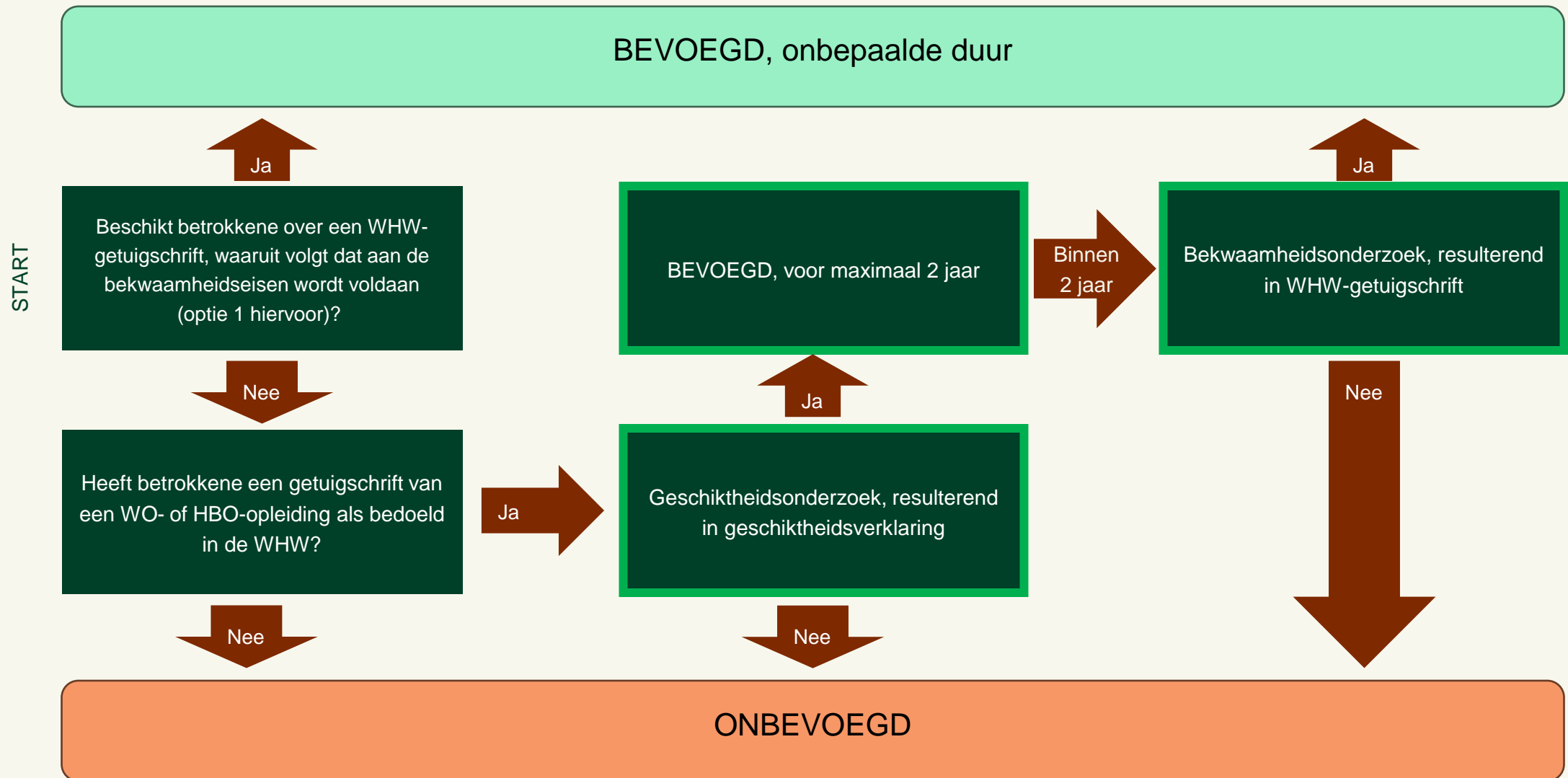
PO: wanneer is iemand bevoegd om schoolonderwijs te geven?

Optie 3

- **Geslacht**
- Geschiktheidsonderzoek:
 - a) Beoordeling of gevolgde opleiding en maatschappelijke of beroepservaring van betrokkene van voldoende belang zijn;
 - b) Onderzoek naar de geschiktheid voor de werkzaamheden (verantwoord lesgeven in de feitelijke klassituatie);
 - c) Beoordeling welke scholing en begeleiding noodzakelijk is om met goed gevolg deel te kunnen nemen aan het bekwaamheidsonderzoek (na max. 2 jaar); **en**
 - d) Bij *aanvraag* in bezit van (i) een getuigschrift van een wo- of hbo-opleiding als bedoeld in de WHW; (ii) een erkenning van EU-beroepskwalificaties; of (iii) een gelijkwaardig buitenlands getuigschrift.
- Geschiktheidsverklaring afgegeven door een erkende instelling nadat:
 - 1) Geschiktheidsonderzoek met goed gevolg is afgerond; **en**
 - 2) Vaststelling dat betrokkene in staat is het bekwaamheidsonderzoek (als bedoeld onder optie 1) binnen 2 jaar met goed gevolg af te ronden.
- *Duur: voor max. 2 jaar*

PO: wanneer is iemand bevoegd om schoolonderwijs te geven?

VO: wanneer is iemand bevoegd* om schoolonderwijs te geven?

Optie 1

- **Bekwaam**
- **Bekwaamheidsonderzoek:** strekt ertoe vast te stellen of de leraar voldoet aan de bekwaamheidseisen. Deze zijn gericht op het handelen in het onderwijsleerproces, het algemeen professioneel handelen en het werken binnen een onderwijsorganisatie. Zij omvatten in elk geval eisen ten aanzien van:
 - a) pedagogisch-didactische kennis, inzicht en vaardigheden; en
 - b) vakbekwaamheid.
- **Getuigschrift*** afgegeven krachtens de WHW, waaruit volgt dat aan de bekwaamheidseisen wordt voldaan.
 - Indien het gaat om een vak waarvoor nog geen opleiding bestaat, of waarvoor onduidelijk is welke opleiding bevoegdheid geeft voor dat vak, kan de Minister op aanvraag van het bevoegd gezag of de leraar schriftelijk verklaren dat de leraar bevoegd is.
 - Degene die voor een vak beschikt over een bevoegdheid voor de periode van voorbereidend hoger onderwijs, is daarmee voor dat vak ook bevoegd voor het overige voortgezet onderwijs.
 - In bijzondere gevallen kan Onze Minister aan personen die in een bepaald vak of onderdeel van een vak door buitengewone bekwaamheid uitmunten, een bevoegdheid verlenen voor het geven van onderwijs in dit vak of dit onderdeel.
- *Duur: onbepaald*

Optie 2

- **Migrerende beroepsbeoefenaars**
- *Optie 2a:* erkenning van EU-beroepskwalificaties, verleend ten aanzien van het onderwijs dat betrokkene zal geven.
- *Optie 2b:* verlening bevoegdheid aan personen die in het bezit zijn van een buiten de EER/Zwitserland behaald bewijsstuk waarmee de bekwaamheid wordt aangetoond.
- De erkenning voor het in het buitenland behaalde diploma kan **online** worden aangevraagd. Hier worden ook de aanvullende eisen vermeld. Indien aan de aanvullende eisen is voldaan, is er sprake van bevoegdheid.
- *Duur: onbepaald of tijdelijk (minder vereisten)*

* Bevoegdheid in het VO ziet op het geven van een specifiek vak. Het gaat dus niet om een algehele bevoegdheid tot lesgeven

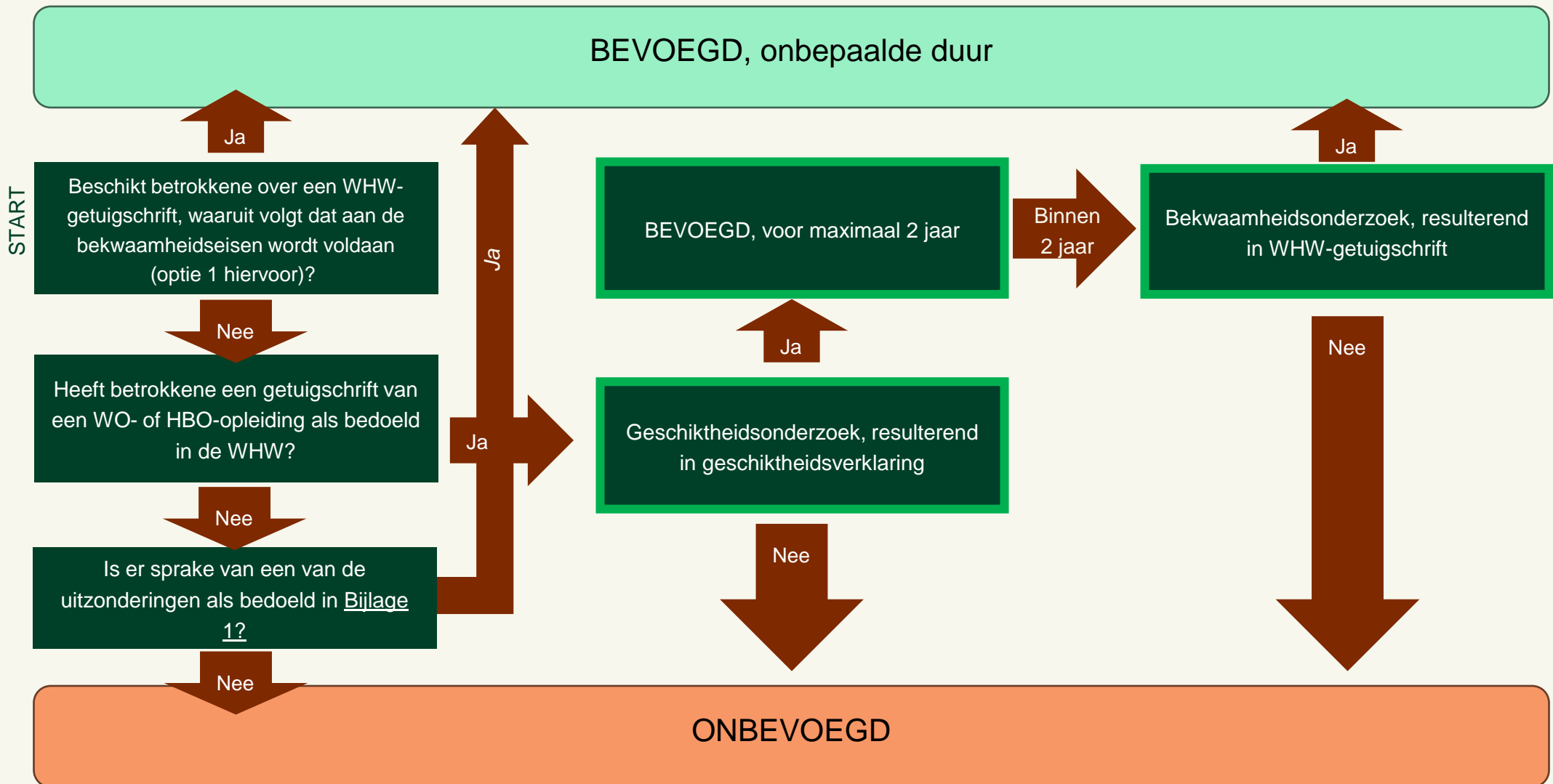
VO: wanneer is iemand bevoegd* om schoolonderwijs te geven?

Optie 3

- **Geslacht**
- Geslachtsonderzoek:
 - a) Beoordeling of gevolgde opleiding en maatschappelijke of beroepservaring van betrokkene van voldoende belang zijn;
 - b) Onderzoek naar de geschiktheid voor de werkzaamheden (verantwoord lesgeven in de feitelijke klassituatie);
 - c) Beoordeling welke scholing en begeleiding noodzakelijk is om met goed gevolg deel te kunnen nemen aan het bekwaamheidsonderzoek (na max. 2 jaar); **en**
 - d) Bij *aanvraag* in bezit van (i) een getuigschrift van een wo- of hbo-opleiding als bedoeld in de WHW; (ii) een erkenning van EU-beroepskwalificaties; of (iii) een gelijkwaardig buitenlands getuigschrift.
- Geslachtverklaring afgegeven door een erkende instelling nadat:
 - 1) Geschiktheidsonderzoek met goed gevolg is afgerond; **en**
 - 2) Vaststelling dat betrokkene in staat is het bekwaamheidsonderzoek (als bedoeld onder optie 1) binnen 2 jaar met goed gevolg af te ronden.
- *Duur: voor max. 2 jaar*

VO: wanneer is iemand bevoegd om schoolonderwijs te geven?

Voorlopige conclusies en bevindingen

- Op basis van het vorengaande concluderen wij dat het enerzijds gaat om het vergroten van de hoeveelheid bevoegde leraren, maar anderzijds ook om het behouden en verhogen van (structurele) kwaliteit van deze leraren.
- Geschiktheidsonderzoek wordt uitgevoerd door instellingen die door de minister erkend worden wanneer de instelling aantoont dat zij het onderzoek onafhankelijk, deskundig en betrouwbaar zal uitvoeren. We stellen – als pilot – voor de toegangsdrempel voor het geschiktheidsonderzoek te verlagen, zodat ook personen zonder een getuigschrift van een wo- of hbo-opleiding als bedoeld in de WHW (zoals onderwijsassistenten) kunnen deelnemen aan een geschiktheidsonderzoek. Daarmee wordt potentieel de groep van (tijdelijk) bevoegden vergroot.
- Gezien onder andere het feit dat bekwaamheidseisen zijn gericht op het handelen in het onderwijsleerproces, het algemeen professioneel handelen en het werken binnen een onderwijsorganisatie, zien wij het als (zeer) behulpzaam en passend als de instellingen die het “toegangs- c.q. geschiktheidsonderzoek” kunnen c.q. mogen uitvoeren – bij wijze van pilot – ook het “vervolg- c.q. bekwaamheidsonderzoek” mogen uitvoeren. Denk hierbij aan EVC-aanbieders. Hiermee kan een belangrijk en wellicht noodzakelijk evenwicht worden aangebracht, hetgeen mogelijk bijdraagt aan het (gedeeltelijk) oplossen van het lerarentekort.
- Ook kunnen EVC-aanbieders een belangrijke rol vervullen bij het inperken van de uitstroom. Door blijvende betrokkenheid en monitoring kan tijdig aandacht worden besteed aan facetten waarin men zich minder makkelijk ontwikkelt en waardoor mogelijk het plezier en de ambitie minder wordt.
- Complementaire samenwerking zal hierin de sleutel zijn. De samenwerking zal moeten uitgaan van kracht: iedere partner focust zich op zijn aandeel in het geheel, streeft daarin naar excellentie, zodat eenieder vanuit kracht en toegevoegde waarde een bijdrage levert. Een inclusieve samenwerking, waarin zowel hoger onderwijsinstellingen als niet-hoger onderwijsinstellingen, zoals EVC-aanbieders, een betekenisvolle rol hebben.

Bijlage 1

Uitbreiding van mogelijkheden tot bevoegdheid in artikel 7.11 lid 2 t/m lid 7 Wvo (1/2)

- In artikel 7.11 lid 2 t/m lid 7 Wvo is aantal uitzonderingen opgenomen op de hoofdregel dat een getuigschrift vereist is, voordat de bevoegdheid gegrond is:
 - In de [Regeling conversietabel getuigschriften en vakken VO](#) is opgenomen welk getuigschrift van welke lerarenopleiding vereist is voor het lesgeven in het betrokken vak, al dan niet in combinatie met bij- of nascholing. Deze bijscholing dient aan de kwaliteitseisen te voldoen, die passen bij het niveau (eerstegraads of tweedegraads) waarop het vak gegeven wordt. Deze eisen worden in de regeling uitgewerkt. De conversietabel is bedoeld voor algemeen voorkomende vakken.
 - Voor vakken waarvoor geen lerarenopleiding bestaat en evenmin de bevoegdheid kan worden aangetoond met het bezit van een getuigschrift op grond van de conversietabel, bestaat de mogelijkheid om in individuele gevallen alsnog een bevoegde leerkracht aan te stellen, wanneer de Minister een verklaring heeft afgegeven waarin de bekwaamheid van de leerkracht voor dat vak of programmaonderdeel wordt erkend.
 - Leraren met een getuigschrift van de lerarenopleiding basisonderwijs (een Pabo-getuigschrift) zijn ook bevoegd onderwijs te geven in het praktijkonderwijs, in de volgende vakken: tekenen, muziek, handvaardigheid, Nederlands, Engels, rekenen/wiskunde, geschiedenis, aardrijkskunde, biologie, verzorging en praktijkoriënterende vakken.
 - Bezitters van een geschiktheidsverklaring op grond van de WEB die ook over een getuigschrift pedagogisch-didactische scholing WEB beschikken, mogen ook onderwijs geven in de entreeopleiding in het vmbo.
 - Iemand die bevoegd is voor een vak in het voorbereidend hoger onderwijs, mag dat vak geven in het hele voortgezet onderwijs, dus inclusief de leerjaren buiten de periode van voorbereidend hoger onderwijs.

Bijlage 1

Uitbreiding van mogelijkheden tot bevoegdheid in artikel 7.11 lid 2 t/m lid 7 Wvo (2/2)

- In artikel 7.11 lid 2 t/m lid 7 Wvo is aantal uitzonderingen opgenomen op de hoofdregel dat een getuigschrift vereist is, voordat de bevoegdheid gegrond is:
 - Aan leraren die uitmunten in hun vak maar niet beschikken over een bewijs van bekwaamheid voor dat vak, kan bij wijze van ontheffing een bevoegdheid worden verleend. Allereerst moet daarvoor sprake zijn van *bijzondere omstandigheden*, die rechtvaardigen dat er geen lerarenopleiding gevolgd hoeft te worden voor het betreffende vak. Voorbeelden van bijzondere omstandigheden zijn:
 - a) onduidelijkheid bij de leraar en bevoegd gezag of er sprake is van bevoegdheid op basis van het overgangsrecht van de Wet op de beroepen in het onderwijs;
 - b) de wens om slechts in een specifiek gedeelte van het eerste- of tweedegraadsgebied les te geven (bijvoorbeeld praktijkonderwijs of eerste twee leerjaren vmbo) of aan een specifieke doelgroep daarbinnen; of
 - c) het pensioneren van de leraar binnen een aantal jaar na de eerst mogelijke afstudeerdatum.

Voorwaarde is verder dat het om iemand gaat die uitmunt door zijn of haar bekwaamheid. Deze bekwaamheid is niet hoofdzakelijk via de reguliere weg van een lerarenopleiding verkregen maar op een buitengewone wijze. Dit kan in het beroep zijn opgedaan (bijvoorbeeld als musicus, kok of technicus), maar ook in de lespraktijk (ontwikkelen van een methode, buiten de school erkende prestaties zoals prijzen of promoties) of in een combinatie van gevalideerde ervaring en een andere opleiding dan de gebruikelijke lerarenopleiding die wel aansluit bij de benodigde vakkennis (bijvoorbeeld pabo-gediplomeerden die zich hebben toegelegd op lesgeven aan nieuwkomers en daarvoor een aanvullende opleiding NT2 hebben gedaan op ten minste hbo-niveau, of afgestudeerden van een lerarenopleiding die daarnaast een master *special educational needs* hebben afgesloten).

Bijlage 2

Praktijkvoorbeelden

1. Langstudeerders – Lucas Onderwijs

Vanuit de Haagse Hogeschool zijn er ruim 70 langstudeerders werkzaam bij verschillende besturen. Binnen Lucas Onderwijs zijn er 15 van deze langstudeerders bekend. Van deze 15 werknemers zijn er 10 die naar verwachting (gezien het aantal behaalde punten en de studievoortgang) binnen een jaar kunnen afstuderen. Bij 5 wordt er sterk getwijfeld aan de haalbaarheid van het Pabo-diploma. Deze categorie langstudeerders is al jarenlang in dienst van Lucas Onderwijs en staat over het algemeen naar alle tevredenheid van de directeur (deels) zelfstandig voor de groep. Zij zullen hun opleiding nooit voltooien, functioneren als leerkracht, maar zijn onbevoegd. De ervaring wijst uit, dat deze langstudeerders uiteindelijk (vaak vanuit frustratie) uitstromen uit het onderwijs. Voor deze categorie langstudeerders heeft Lucas Onderwijs nu de intentie een eigen Bekwaamheidscertificaat in te richten. Dit zorgt voor erkenning en heeft een positief effect op het behouden van deze medewerkers voor het onderwijs.

2. Vaststellen geschiktheid lesgeven in niet schooleigen vakken – vanuit het project van de Onderwijsregio met internationale scholen (7 deelnemende scholen gericht op PO & VO)

Binnen deze stichting bestaan er geregeld problemen rond bevoegdheidserkenningen door de Dienst Uitvoering Onderwijsinstellingen (“**DUO**”). Concreet is er een probleem wanneer er geen diploma is of een diploma niet erkent wordt door DUO. Denk aan een docent Engels uit Brazilië, die de lerarenopleiding in Brazilië heeft gedaan, die DUO niet gelijk acht aan de Nederlandse eisen, maar die wel al tien jaar op verschillende internationale scholen Engels heeft gegeven. Wat als DUO deze vakken niet erkent maar men wel veel ervaring heeft?

Bijlage 2

Praktijkvoorbeelden

3. Onderwijsassistent benoemen tot Leraarondersteuner – Eenpitter

De onderwijsassistent in kwestie heeft een EVC-traject doorlopen. Het idee was hem als leraarondersteuner te laten 'toetsen', hij deed het echter zo goed dat we hem tot vakbekwaam leraar hebben benoemd. Deze betreffende medewerker is dus niet bevoegd maar wel bekwaam. Stel hij zal alsnog de pabo doen: hij heeft al zijn propedeuse, hoe gaat de pabo met een dergelijke EVC om?

4. Verdieping in het Jonge Kind – i.s.m. de Haagse Hogeschool

Speciaal voor onderwijsassistenten en leerkrachtondersteuners (mbo4) die werkzaam zijn in de onderbouw van het basisonderwijs is er een nieuw leer-werktraject gericht op het jonge kind. Juist voor onderwijsondersteuners met mbo4 niveau, die niet direct de hele pabo willen volgen, is dit een flexibele en gerichte manier om in drie maanden extra kennis, vaardigheden en verdieping te verkrijgen rond het jonge kind. Na een inventarisatie onder schoolbesturen in de regio bleek dat er juist voor onderwijsondersteuners die bij de kleuters zijn ingezet behoefte was aan extra scholing. Bovendien was er de wens om de stap naar de pabo te verkleinen. Besturen en pabo hebben samen een modulair opgebouwd onderwijsaanbod uitgewerkt voor onderwijsassistenten en leerkrachtondersteuners. Deelnemers krijgen de certificaten in de vorm van microcredentials. Een landelijk erkend certificaat op hbo-niveau; deze leveren vrijstellingen op voor de pabo.

In het verleden was er een aparte opleiding om les te kunnen geven in de kleuterklassen. Vanuit de praktijk wordt er geregeld de oproep gedaan om het onderscheid tussen een bevoegdheid voor het jonge vs. oude kind weer terug te brengen omdat lesgeven aan kleuters hele andere competenties en vaardigheden van een leerkracht vraagt t.o.v. lesgeven in groep 3 t/m 8.

Nederland

Jachthavenweg 121
1081 KM Amsterdam

Verenigd Koninkrijk

100 Bishopsgate
EC2N 4AG Londen

Van Doorne